

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

Cap. I. An corpus Adæ fuerit immediatè à Deo ex limo terræ productum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

LIBER TERTIVS. DE HOMINIS CREATIONE, AC STATV INNOCENTIAE.

Pervenimus in discursu precedentis libri usque ad ultimum opus, quo Deus intra sex dies mundum à se conditum ornauit, hominis vtiq; creatione: huic igitur praesentem librum dicare decreuimus. Nā sicut Deus ob illius operis excellentiam significandam, non simplici imperio, sed peculiari consilio, & consideratione, se vsum esse, illis verbis indicauit: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & praeferat piscibus maris.* Ita eiusdem operis dignitas peculiarem, & copiosam disputationem à nobis postulat. Multa enim de primorum hominum creatione, eorumq; statu, quae in primo, secundo, & tertio capite Genes. traduntur, explicare necesse est. Primo igitur de illorum substantiali productione, tam secundum corpus, quam secundum animam dicemus. Deinde circumstantias extrinsecas, nimirum temporis, & loci eius operis considerabimus. Tertio de privilegijs, & prerogatiuis illius status, in quo sunt homines conditi, simulque de intrinsecis perfectionibus, quibus affecti sunt, differemus. Et consequenter leges illis datas, maximeq; singulare praecceptum eis impositum, & conditionem, sub qua statum illum acceperunt, contemplantur. Deinceps verò inquirendum erit, quomodo homines in illo statu perseverarent, ac multiplicarentur, conditionemque seruarent. Denique qualis fuit primi hominis lapsus, & quas poenas propter illum meruerit, attingemus. Nam de ruina totius posteritatis in primo parente in tractatu de peccatis in tomo sequenti dicendum erit.

CAPVT I.

Primum corpus Adae fuerit immediatè à Deo ex limo terrae productum.

1. **C**um Moyses Genes. 1. solum dixisset, creauit Deus hominem, modum creationis eius declarat statim capite 2. dicens: *Formauit Dominus Deus hominem de limo terrae.* Ex qua narratione occasionem fortasse sumpsit Francisc. Georgius tom. 1. Problematum, cap. 27. vt refert Sixtus Senen. lib. 5. Biblioth. annotat. 29. vt diceret, Deum prius creasse hominem communem, & ipsa ab indiuiduis abstractum: & deinde fecisse illum particularem, quando ex limo formauit. Hae tamen sententia erronea est, & rationi et naturali repugnat, quia omnis productio, & creatio necessariò esse debet ab eius rei singulari. Imò omninò repugnat rem existentem in rerum natura singularem non esse: creatio autem ad rem existentem terminatur: ergo cum Scriptura dicit DEVM creasse hominem, de indiuiduo aliquo humanae naturae loquitur. Deinde in eodem cap. 1. statim subdit: *masculum, & feminam creauit eos:* at verò in homine in communi non est distinctio sexuum: ergo intelligit creasse hominem in suis indiuiduis ad generan-

dum idoneis: nam statim illis dixit, *Crescite, & multiplicamini:* generatio autem non est nisi à singulari supposito. Denique etiam in posteriori loco dicitur Deus formasse hominem de limo, sub eodem communi nomine, sub quo prius dictum fuerat creasse hominem: ergo frustra fingitur illa distinctio, vel differentia. De eadem igitur productione in vtroque loco sermo est, sed quod prius minus distinctè fuerat dictum, postea magis declaratur. Vnde in prioribus verbis confusè videtur esse sermo de creatione tam Adami, quam Euae: in posteriori verò Adae formatio, deinde productio Euae describitur.

Hinc ergo dicimus primò, Adam quoad corpus non fuisse ex nihilo productum, sed ex limo terrae formatum. Hoc certum est ex praedictis verbis Genes. secundo, nam in eis de sola formatione Adae sermo est, quia productio Euae postea describitur, vt capite sequenti videbimus. Vnde Iob. 8. dicitur: *Tu fecisti Adam de limo terrae, dedistiq; ei adiutorium Eua.* Vbi distinguitur Adam ab Eua, & solum Adam dicitur de limo terrae formatus, taciteque exponitur locus Genes. 1. vt licet de homine absolute loquatur, de solo primo, scilicet viro, intelligendum sit. Vnde in Hebraeo legitur *Adam.* Nomine autem *limi terrae* significatur pulvis terrae aquae admixtus. Nam licet de puluere solum mentionem fecerint Septuaginta, dicentes: *Finxit Deus hominem puluere de terra sumpto,* tamen Augustinus libro 13. de Ciuitate, cap. 24. rectè notat, non esse intelligendum de solo puluere, & omnino sicco, sed humiditate aquae admixto, & concreto, vt esset ad formandum solidum corpus, quale est humanum, accommodatum. Et considerat, ad hoc significandum, proximè ante illa verba, *formauit, & creauit.* illa fuisse praemissa, *Fons ascendebat de terra, irrigans vniuersam faciem terrae,* nam per haec indicatur, iam fuisse terram quasi preparatā & dispositam, vt ex ea corpus hominis commodè formari posset. Et ipsum nomen *limi*, hoc ipsum declarat, nam propriè lutum molle, & humidum, quod ab aquis differri solet, significat, vt ex proprietate Latina constat. Et ideo Isaias cap. 64. dicebat, *Pater noster es tu, & nos lutum, & fictor noster tu.* &c. Et eadem comparatione luti, & figuli vtitur Ierem. capite decimo octauo, & Paulus ad Roman. 9. qui in eodem sensu dixit: *Primus homo de terra terrenus,* 1. Corinth. 15. Denique congruentiam, quasi literalem huius materiae ad formandum primum hominis corpus reddit D. Thomas, quia in substantia corporis humani terra, & aqua praedominantur, vt possint temperare vim aeris, & ignis, id est, caloris, & humiditatis, in quibus vita consistit, ideoq; limus terrae fuit apta materia ad corpus humanum formandum, vt D. Th. ibidem in solutionib. argumentorum latius declarat, & Caiet. magis exponit. Morales autem rationes illius materiae legi possunt in Basil. hom. 11. in Exaemer. Chrys. hom. Basil. Chrys. 12. in Gen. circa fin. Ambros. lib. 6. Exaemer. cap. 8. Ambros. Bon. & 9. & Bonau. in 2. d. 17. ar. 2. q. 1.

Quae autem fuerit pars illa terrae, ex qua formatum fuit corpus Adae, incertum est. Dicunt verò aliqui in gubla for-

2.
Assertio 1.

Probatur ex
Script.

Rationes mo-

rales apud

Basil. Chrys.

12. in Gen. circa fin.

Ambros. lib. 6. Exaemer. cap. 8.

Ambros. Bon.

& 9. & Bonau. in 2. d. 17. ar. 2. q. 1.

3.

Ex qua tellu

aliqui in gubla for-

matum sit
corpus Adæ.
Quotundā
existimatio.

Rejicitur.

Iosephi sen-
tentia.

Non satisfacit.

Autoris in-
diciū.

4.
Assertio 2.
contra quā
errant Philo
& alij ex
hæretici.

Probatur ca-
tholica asser-
tio auctori-
tate D. Th.
cum alijs
Theologis.

aliqui, sumptam fuisse illam terram ex quatuor extremis partibus terræ, Oriente, Occidente, Meridie, & Septentrione, quia in quatuor literis nominis *Adam* secundum idioma Græcum, illa quatuor partes orbis significantur, ut notat Augustinus. tract. 9. & 10. in Ioan. Et ita sentit Beda super Ioan. & tribuitur etiam Cypriano in tract. de Montibus Sina, & Sion, non longè à principio. Veruntamen licet dicti Patres illam mysticam etymologiam nominis *Adam*, tradant, non tamen dicunt, terram illam ex quatuor illis mundi partibus fuisse assumptam, neque vnum ex alio sequitur. Nam Beda in expositione Genes. cap. 4. dicit, in quatuor illis literis nominis *Adam* significatum esse, quod in quatuor mundi partibus dominaturus esset. Et ibi alia mysteria in illis quatuor literis considerat, quæ pie potius excogitata, quam in nominis appellatione fundata esse existimo. Quia, ut dixit Hieronymus, in traditionibus Hebraicis, in principio, & lib. 1. contr. Iovinian. circa medium, & Epiphanius in principio de Hæresibus, & Augustinus libro 15. de Ciuitate, cap. 17. Nomen *Adam* commune est, idem significans, quod homo, & ita non videtur peculiare mysterium continere, nam virum, & feminam, & omnes homines de se significat, iuxta illud Genes. 5. *Vocauit nomen eorum Adam*. Nihilominus tamen addit Ioseph. lib. 1. Antiq. cap. 2. nomen *Adam* secundum Hebraicam linguam Rufum significare, & ita fuisse appellatum primum hominem, quia *in rufa humo fermentata est factus, talis enim est intacta terra, & vera*. Vnde etiam Beda supra inter alias illius nominis interpretationes ponit, quod significet terram rubeam, & sanguineam. Sed quicquid sit de nominis etymologia, aut significatione, de re ipsa non video, cur credendum sit, terram illam, ex qua vel corpus Adæ formatum est, vel temperatus limus, ex quo formaretur, rufam, aut sanguineam fuisse, quia neque ille color est naturalis elemento terre in sua puritate sumpto, neque est verisimile, habuisse tunc terram mistionem, ex qua talis color resularet. Nihil ergo aliud de illo limo dicere possumus, nisi fuisse partem quandam terre eius loci, in quo creatus est Adam, de quo loco postea dicemus.

Secundo dicendum est, corpus Adæ à solo Deo fuisse immediatè productum, seu formatum. In hoc puncto fuit sententia Philonis libr. de Opific. mundi, non solum Deum fecisse hoc opus, sed habuisse Angelos cooperatores, & ad eos locutum fuisse Deum, cum dixit, *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*. Qui error ex Platone in Timæo ortus est, ut sumitur ex Augustino libro 12. de Ciuit. cap. 24. & eum sequuti sunt Basilides, & Cherint. & Manichæi, ut refert Epiphanius. hæresi 23. & 66. & hanc fuisse sententiam Iudeorum refert Chrysostomus. homil. 8. in Genes. Veruntamen assertio posita catholica doctrina est, quam tradit D. Thomas. 1. part. q. 91. art. 2. vbi in confirmationem adducit illud Ecclesiast. 17. *Deus de terra creauit hominem*, & consentiunt cæteri Theologi, & Patres, præsertim Chrysostomus loco citato, & Ambrosius lib. 6. Exaemer. cap. 7. Basil. homil. 9. Exaemer. & Theodor. q. 19. in Genes. & Cyrillus. Alex. lib. 1. contra Iulian. §. Ad hoc & illud. & Augustinus dicto libro 12. de Ciuit. cap. 24. & lib. 9. Gen. ad liter. cap. 15. vbi de formatione corporis Euæ specialiter loquitur: sed ratio, quam adducit, communis est, idem habet de Ciuit. lib. 16. cap. 6. vbi probat, illud verbum, *faciamus hominem*, non posse de Angelis exponi, quia additur, *ad imaginem, & similitudinem nostram*. Nefas autem (inquit) est credere ad imaginem angelorum hominem factum. Denique pro hac veritate adduci possent omnes Patres, qui docent, verba illa, *faciamus hominem*, intelligenda esse de tribus personis inter se colloquentibus, & nullo modo de Deo cum Ange-

lis loquente. Quod præter Epiphanius, Cyrillus, & alios citatos, docuerunt Hilarius lib. 4. de Trinit. & Athanasius. Orat. contra idola, Ambrosius lib. de Dignit. hominis, & Augustinus in Imperfect. in Gen. cap. vii. & Clemenens lib. 5. Constit. Apost. cap. 6. Excludendum illa falsa interpretatione, etiā ille error eueritur, quia nullum fundamentum habet, & quia statim additur, *Creauit Deus hominem ad imaginem*. Quod si quis dicat, hoc esse dictum de toto homine, non de corpore. Contra hoc est, tum quia non potest vnum ab altero seiungi, ut infra declarabimus, tum quia statim cap. 2. dicitur, *Formauit igitur Deus hominem de limo terre*, quod de formatione corporis necessariò intelligendum est.

Vt autem ratione hoc declaratur, obijciunt prius, quia non repugnabat, Angelos cooperari Deo in formatione corporis humani: ergo sine errore, & erroris verisimiliter credi potest, ita factum esse. Antecedens probatur, quia Augustinus & D. Thomas supra docent, potuisse Angelos in corporis Adæ formatione aliquod ministerium habere. Item quia illa cooperatio non fuisset ad creationem, quia iam supponebatur materia, & ad illam disponendam poterant Angeli aliquam præstare cooperationem. Respondetur, duo posse in formatione illius corporis considerari. Vnum est localis cōgregatio terre in locum aptum, & conuenientem ad disponendum corpus illud: alterum est, organizatio, & dispositio illius materie forme humane conueniens. Primum istorum facile potuit Angelorum ministerio fieri. Et de illo præcipue loquitur D. Thomas. dicto ar. 2. ad 1. in exemplum adducens ministerium, quod in vltima resurrectione Angeli exhibebunt, cineres humanos colligendo. Illud autem ministerium non sufficit, ut Angeli dicantur homines creasse, vel corpus eius formasse, sicut nec in resurrectione sufficeret, ut corpora resurgentium creasse, aut formasse Angeli dicantur, quia illud ministerium est valde remotum per solam applicationem materie. Quod varijs exemplis declarat Augustinus lib. 9. Gen. ad lit. c. 15. Quia neque agricola producit fructus, nec medicus efficit salutem, neque qui cibum præbet dat carnem, sanguinem, aut vires: licet omnes isti applicando actiua palisuius remotè cōcurrant. Vnde quod quidam dicunt ministerio Angelorum factam esse quandam luteam statuum habentem figuram corporis humani, quam Deus viuificauit, & in corpus humanum transmutauit: hoc (inquam) licet incertum sit, quia nec est simpliciter necessarium, nec Scriptura probatur: non est tamen contra positam assertionem, quia illa statua non esset corpus humanum, nec excederet naturales vires Angelorum, quia per solum motum localem fieri potuisset: an verò ita factum sit, paulo post dicam.

De altero verò, scilicet organizatione, & dispositione hominis præsertim procedit conclusio posita, & in hoc sensu probatur, quia Angeli non possunt organizare corpus, & illud ad recipiendam animam sufficienter disponere: ergo à solo Deo potuit tunc fieri opus illud. Loquor de illo corpore, ut tunc factum est, & ad receptionem animæ præparatum, nam cum homo sit per naturalem generationem, illa organizatio, & dispositio corporis naturali virtute à generante fit: secluso tamen ordine naturalis propagationis non potest illud opus fieri ab vlla causa creata siue elementari, aut celesti, siue ab omnibus simul, & multo minus ab Angelis, qui non possunt naturaliter materiam transmutare, aut corpora per se alterare: sed organizatio corporis primi hominis non fuit facta per viam naturalis generationis, ut per se notum est: ergo à solo Deo fieri potuit. Quod si quis dicat, quamuis Angeli non potuerint naturaliter cooperari illi actioni, potuisse nihilominus ut in-

strumica-

Instrumenta Dei illa cōficere. Respondemus, est o-
id fuerit possibile, nullo modo affirmari posse, ita
esse factum, quia fuisset opus miraculosum, quod
sine fundamento asserendum non est. Præsertim
quia inde sequeretur Angelos cum Deo hominem
procreasse, quia qui sufficienter disponit mate-
riam ad introductionem, & vnionem formæ, cō-
positum producit, physicè loquendo, hoc enim
modo homo generat hominem: hoc autem An-
gelis tribuere, erroneum est, quia repugnat Scri-
pturis, ex quibus habemus solum Deum ex terra
hominem creasse, vt allegatur est ex Gen. 1. 2. & 5.
Ecclesiast. 17. 1. ad Corinth. 10. & ad Colossens. 3.
& confirmant omnia, quæ ex Patribus adduximus.
Ac denique confirmatur, quia aliàs etiam omnia
animantia, vt vegetabilia dici possent facta mini-
sterio, & cooperatione Angelorum: imò conse-
quenter, & maiori ratione ita dicendum esset.
Consequens autem erroneum est, nam hoc esset
facere Angelos creatores vniuersi, quamuis minis
principales.

Vt autem hæc veritas amplius declaretur, in-
terrogari potest, an corpus Adæ in instanti fuerit
formatum, seu productum, vel per successiōem
aliquam. Vt autem interrogationis sensus
percipiatur, aduertendum est, non esse dubium,
quin productio Adami in vno instanti facta sit,
nimirum in illo, in quo anima fuit creata, & cor-
pori vnita. Vnde consequenter etiam est certum
corpus Adæ in vno determinato instante incepisse,
esse corpus humanum, siue per corpus huma-
num intelligas corpus iam informatum anima
humana, siue intelligas corpus vltimatè disposi-
tum ad introductionem animæ humanæ, vt prius
tantum natura, quam informatio eius: quia v-
troque modo illa dispositio corporis simul dura-
tione cum anima eiusque vnione incipit. Quia
verò hæc vltima dispositio ante vltimum termi-
num suum habet latitudinem, vel in intentione
qualitatum, vel in condensatione, vel rarefactio-
ne materiæ, vt ex illa possint varia membra du-
rora, vel meliora sub hac vel illa figura formari:
ideo querimus, an illud instans, in quo fuit con-
summata vltima dispositio, & organizatio illius
corporis, fuerit terminus præcedentis alteratio-
nis, & mutationis successiue, sicut est in humana
generatione. Vel potius fuerit tota facta in vno
instanti, in quo simul incepit, & totum corpus
Adæ, & omnia membra eius, & omnes qualitates,
& varietates dispositiones, ac figuræ membrorum o-
mnium. Ita vt tota illa materia immediatè ante
illud instans fuerit sub forma terre, aut lutii, & sub
vniuersali dispositione in omnibus partibus suis,
in illo verò instanti cœperit tota esse cum integra
varietate membrorum, & omnium dispositio-
num corporis humani, anima rationali in eodem
instanti formati.

In hoc dubio nihil inuenio expressè dictum à D.
Thoma in hac materia, tamen si attentè legatur
in dicta q. 91. art. 2. & sequentibus. insinuare videtur
productionem, seu formationem illius corporis
subito, & in momento totam factam esse, supe-
riori modo suprâ explicato. Et idem videntur sen-
tire alij Theologi. Et videtur posse colligi ex Da-
masco. lib. 2. de Fide, cap. 12. dicente, *Corpus, & anima
vna creata sunt non autem vt Origenes delirauit, hæc prius,
illud posterius.* Quod etiam sentit Gregor. Nyssen. li-
bro de Opificio homin. cap. 28. & 29. vbi ex profes-
so impugnatur eos, qui dixerunt, corpus Adæ fuisse
productum prius tempore, quam anima informa-
retur: quod etiam docet D. Thom. d. q. art. 4. ad 3.
Ergo consequenter sentiunt hi Patres, totam cor-
poris dispositionem, & organizationem in vno in-
stanti fuisse perfectam. Nam si paulatim, & succes-
siuè facta esset, necessario corpus illud aliquo mo-

do tempore præcessisset animæ introductio-
nem.

Et suadetur hæc sententia primò ex verbis illis
Gen. 2. *Formauit Deus hominem de limo terræ.* Quibus
verbis insinuatur duo. Primum est hominem
formatum esse immediatè ex limo terræ, sine vlla
mora intermedia. Aliud est, simul fuisse corpus il-
lud formatum, & hominem productum. Vnde
sicut homo in illo instanti incepit esse, in quo crea-
tur anima, ita in illo solo instanti totum corpus
formatum est. Secundo idem suadetur, quia aliàs
illa materia limi, si paulatim, & successiue ad for-
mam hominis disposita est, prius extitisset sub
forma vegetatiua tantum, vel sensitiua, quam
perueniret ad rationalem, sicut fit in naturali ho-
minis generatione: nam est eadem ratio, quia id
non prouenit, nisi ex eo quod in successiua muta-
tione non fit transitus ab extremo ad extremum,
nisi per medium. Consequens autem non vide-
tur admittendum, tum quia aliàs prius fecisset
DEVS embrionem, quam hominem: tum et-
iam quia eadem ratione dici posset successiue fu-
isse dispositas partes organicas corporis Adæ, &
consequenter principales partes, vt sunt cor,
cerebrum, & hepar, prius fuissent informatæ ani-
ma rationali, quam reliquæ partes, sicut fit in ho-
minis generatione. Hæc autem absurda sunt, cum
tamen eadem sit de omnibus ratio.

Contraria verò pars, nimirum corpus illud
successiue organizatum esse, attribui potest au-
ctoribus dicentibus, corpus Adami prius fuisse
productum, quam anima rationali informatum.
Quam docuit Chrysostomus homilia duode-
cima & decima tertia in Genesin, & sequitur A-
bulensis Genesim secundo, & Castro contra Hæ-
res. verbo *Anima hæres.* Nam hi auctores non in-
tellexerunt corpus Adæ perfectè humanum, id est,
cum vltima dispositione ad animam tempore
præcessisset informationem animæ: hoc enim con-
tra rationem philosophicam est, & sine vlllo fun-
damento fuisset excogitatum: intelligunt ergo
corpus hominis delineatum, & externa hominis
forma compositum, & imperfectè dispositum
præcessisse tempore introductionem animæ, ac
proinde ab imperfecto ad perfectum successiue
producendo, tandem ad vltimam dispositionem
peruenisse. Et sic probatur hæc sententia ex illo
Genes. 2. *Formauit igitur Deus hominem de limo terræ, &
inspirauit in faciem eius spiritum viuum.* Nam hoc loco
sermo est de formatione hominis quoad corpus,
vt sentit Aug. lib. 13. de Ciuit. cap. 24. *Quia Deus non
nisi corpori inspirauit spiritum viuum.* At verò corpus
illud iam habebat faciem hominis, quando Deus
inspirauit in illud: ergo prius fuit homo forma-
tus de limo terræ, & externam formam hominis
habuit, quam informaretur anima, ac proinde
successiue formatum est.

Ratione ostendi hoc potest, quia non potest
formari corpus hominis ex terra nisi interceden-
te aliqua mutatione locali: sed mutatio localis
non potest fieri in instanti: ergo nec transitus ille
materiæ existentis sub forma terre in corpus hu-
manum perfectum potuit fieri in instanti, ac sub-
inde necessaria fuit aliqua successio, in qua cor-
pus hominis formaretur. Maior probatur, quia
limus terræ erat vniuersalis in figura raritate, vel
densitate: ergo vt ex illo fierent varia membra
corporis humani distincta in figuris, situ, con-
densatione, vel raritate, necessarium fuit partes
illas secundum locum mutari, vt faciliè confide-
ranti patebit. Minor autem nota est in Philoso-
phia. Et ideo, si portio illa terræ ex varijs locis
congreganda fuisset, in aliquo tempore saltem
breui id fieri oporteret: ergo similiter si pars limi
densanda fuit ad conficiendum os, v. g. vel caput ho-
mi-

9.
Suadetur
hæc sententia
ex Gen. 2.

10.
Ex incom-
modis.

10
Quibus tri-
bus quærit
successiua
formatio.

Probat ex
Gen. 2.

11.
Item ratione

2.
s. oppo-
n. et
non
est
pari
2.

hominis, in tempore densari debuit, quia licet condensatio non sit proprius motus localis, non tamen sit sine mutatione locali, ac proinde successione requirit, & sic de cæteris membris: ergo non potuit illud corpus perfecte formari in vno solo instanti.

12.
Dubitium agi-
tatum v-
triusque dis-
finit.

Hoc dubium simile est illi, quod de conceptione corporis Christi Domini tractavi in 2. tom. 3. p. disp. 11. sect. 2. ubi utranque partem esse dixit difficilem. Nam spectando puram rationem philosophicam, videtur facilius dici, organizationem illius corporis cum aliqua successione factam esse, saltem quoad mutationem, per quam omnes, & singule partes materie in eo situ & loco constituta sunt, in quo in instanti productionis, & informationis anime esse oportebat. At vero considerando testimonia, & rationes theologicas, censui, probabilius simpliciter esse, & omnino verum, corpus Christi in vno momento perfecte formatum esse, & immediate ex sanguine Virginis. Ex qua resolutione in presenti infero, potuisse Deum eodem modo corpus Adæ perfectum in momento, & immediate ex limo formare, quia est eadem ratio. Nam licet corpus Adæ fuerit maius, & perfectæ ætatis, & magnitudinis, ut infra dicemus: nihilominus inde non oritur maior repugnantia, ut per se notum est. An vero ita factum sit, profecto non est ita certum de corpore Adæ, sicut fuit de corpore Christi. Tum quia neque ex alijs principijs fidei ita colligitur, nec ex Patrum doctrina aequè confirmatur. Tum etiam, quia illud non est factum in conceptione Christi sine magno miraculo, ut ibi declaravi, quod miraculum in summo Dei opere, & maxime miraculoso convenientissimum fuit in presenti autem opere, quod tantum ad productionem hominis in esse naturæ pertinebat, non videtur vel affirmandum, vel exaggerandum miraculum (ut saepe dixi) cum necessarium non sit. Nam sine dubio potuit Deus per mutationem successivam formare corpus illud, ut probat ratio adducta in posteriori sententia. Quæ verò in priori adducuntur, solum probant corpus ultimæ & perfecte dispositionis non præcessisse tempore anime creationem. Neque videtur necessarium, ut transitus à limo terræ ad esse hominis immediatus fuerit. Et ita August. lib. 2. de Gen. contr. Manich. cap. 8. utramque ex dictis sententijs sub distinctione, & ut probabilem ponit. Licet in lib. 1. Retractionum. cap. 10. tandem sententiam de antecessione corporis ad animam præferre videatur.

13.
Prior tamen
sententia in
num. 8. pos-
ta magis
probatur.
Prima sua-
vis.

Nihilominus tamen primæ sententiæ ut probabiliori adhærebo, asseroque corpus illud in instanti fuisse formatum, ita ut ex terra immediate fuerint facta ossa, caro, nervi, & omnia similia, quæ simul etiam inter se facta, & debite ordinata composita fuerunt. Ducor primo, quia hoc est magis consentaneum verbis illis: *Faciamus hominem, & creavit Deus hominem, & formavit Deus hominem*. In quibus verbis ultimis vel non est necesse intelligere solum corpus, sed totum hominem, sicut intelliguntur priora (nam totus homo dici potest formatus ex limo terræ, quanvis solum ex parte corporis inde fuerit productus (vel licet de solo corpore verba illa intelligantur, non inde colligitur, fuisse corpus illud prius tempore productum, sed ordine tantum naturæ, explicatur enim ibi distincte & per partes quod simpliciter in cap. 1. dictum fuerat, Deum creasse hominem, id enim fecit, partim corpus ex luto configurando, partim spiraculum vitæ inspirando: utrumque autem simul fieri potuit cum solo ordine naturæ, vel mutuo inter partes illas, in diverso genere causarum: vel certe præcipue ex parte corporis in ordine executionis, licet anima fuerit prior ordine intē-

tionis. Semper tamen significatur, utrunque factum esse simul duratione per indivisibilem, & instantaneam totius hominis productionem. Secundo moueor, quia hoc modo credimus produxisse Deum in instanti cætera animalia etiam quoad corporum accidentalem formationem, organizationem, & dispositionem, scilicet pisces, & volatilia ex aqua, & cætera animalia ex terra, quia omnia produxit simplici, & absoluto imperio, ut ex modo loquendi Scripturæ colligitur: ergo à fortiori de corpore hominis idem dicendum est. Tercio est optima ratio, quia licet Deus produxerit hominem, & cætera animalia ex præexistente materia, nihilominus produxit illa altiori modo quam per naturalem generationem, ac proinde per quandam secundarium modum creationis, ut in superioribus declaravi: & ideo sicut per creationem ex nihilo fiet corpus humanum simul quoad omnia sua membra, & omnem dispositionem, &figurationem eorum: ita non obstante præsuppositione materie subito, creari potuit, & debuit. Nam licet ille modus productionis altior sit, & in hoc sensu dici possit supernaturalior, nihilominus est magis accommodatus primæ productioni substantialium rerum à potentissimo auctore suo.

Quod si hæc opinio vera est, certius etiam erit, Angelos non solum non fuisse cooperatos ad productionem corporis humani, ut humanum est, (quo est certissimum, ut dixi) verum etiam nec ad illud corpus formandum, vel organizandum. Imò neque ad aliquam terram congregandam ministerium aliquod exhibuisse, quia ex illo limo terræ prout immediate antea in limo iacebat, subito creavit Deus hominem iuxta prædictam sententiam. Si autem aliqua successio admittatur in figuratone humani corporis quoad materiem quæ densationem, &figurationem sic quidem facilius admitti potest aliquod Angelorum ministerium, non verò tale, quod pertingeret ad perfectionem corporis humani, non tantum ut humanum est, verum etiam, ut animale prius tempore formatum, in aliquo esse minus perfectio, id est, habens carnem, & ossa, &c. nondum tamen apta & proximè disposita ad animam rationalem, sed ad aliquam minus perfectam, & quasi in via ad illius introductionem. Nam hoc etiam non potest tribui Angelis, tum quia non est verisimile, hunc ordinem productionis in prima hominis creatione servatum esse. Tum etiam quia etiam Angeli neque per se virtutem habent ad efficiendum corpus illud animale in statu illo imperfecto, neque etiam applicando actiua passivis illud efficere poterant, quia etiam corpus hominis sub illo statu non fit naturaliter, nisi per virtutem formativam feminis, quæ per solam applicationem extrinsecorum agentium suppleri non potest, sed tantum virtute divina, sicut de animalibus perfectis in superioribus diximus.

Quapropter ad summum potuerunt Angeli iuxta illam sententiam congregare limum, & ex quo eo quasi statim similem humano corpori per locum caleum motum compingere, & configurare, & in eo statum constituere, in quo sine interuentu alicuius novæ mutationis localis, vel condensationis, aut rarefactionis, quæ illam requiratur, per subitam alterationem fuerit in instanti corpus illud à solo Deo factum humanum, & per inspirationem anime vivificatum. Qui modus facilius quidem est, licet non necessarius, nec fortasse conveniens, ut dixi. Et similiter illo posito fuit quidem possibile illud angelicum ministerium, tamen hoc etiam incertum est. Unde D. Thomas supra de possibili tantum loquutus est, non de facto: imò Augustinus lib. 9. de Gen. ad liter. cap. 15. dixit, neminem posse

posse affirmare, quale fuerit, & consequenter neque an fuerit, quia nulla auctoritate, vel sufficienti conjectura id potest affirmari. Vnde fortasse etiam iuxta hanc sententiam probabilius creditur, Angelos nullum prorsus ministerium in hac productione, seu formatione corporis humani habuisse. Quia licet corpus illud praeuia aliqua mutatione successiva formatum fuerit: illa tamen cum tanta celeritate, & potentia creatoris facta est, ut nullum locum Angelorum ministerio concesserit, quia vel eorum naturalem virtutem superabat, vel certe superuacaneum erat.

Tandem inquiri hic potest de illo corpore, an fuerit creatum cum omni perfectione necessaria, ac debita animae rationali, seu corpori consentaneo tali animae, vel (ut ita dicam) illa digno. Hoc autem dubium tractari potest, vel de perfectione quasi specifica, seu essentiali talis corporis, vel de indiuiduali, integrali, seu consummata etiam quoad statum, seu aetatem. In priori sensu non est questionis locus: necessarium enim fuit corpus illud habere huiusmodi specificam perfectionem, non solum quia proprie loquendo hanc perfectionem specificam, & essentiali ab anima formaliter recipit, sed etiam quia necessario habere debuit illas dispositiones, & in eo gradu, quem anima ipsa rationalis ad informandum corpus ex vi suae essentiae, & speciei requirit. Nam corpus sic proximè dispositum potest suo modo dici specificum, & conaturale homini ratione suae speciei: & ideo non est dubium, quin corpus Ade hanc perfectionem habuerit ad tale indiuiduum determinatum. Statim vero succedit quaestio, cum anima rationalis sit perfectissima omnium formarum, cur corpus etiam humanum non fuerit factum ceteris omnibus excellentius, vel in materia ut caelesti, vel meliori, vel saltem in omnibus proprietatibus corporalibus, magnitudine, viribus, perficiacia sensuum, & similibus. sed haec quaestio ad nos non spectat in praesenti, est enim philosophica, & in libris de anima tractari solet, ideoque vno verbo dicimus, animae datum esse corpus, quod esset ad cognoscendum aptissimum, & ad hoc necessarium fuisse, ut ex tali materia conditum, & tali temperamento esset affectum: ideoque in hac perfectione eminere debuisse, etiam si in alijs proprietatibus, quae cum hac coniungi non poterant, careret. Ut latius D. Th. persequitur dicta q. 91. a. 3. & 4. & Gregor. Nyss. de hominis opific. c. 30. & Lactant. lib. de opific. Dei. c. 2. & Ambros. lib. 6. Exaem. c. 9. Basil. hom. 10. & 11. Exaem. & videri etiam potest Gallen. libro 8. de visu partium. De altero vero sensu quaestio, scilicet de indiuidui perfectione in 3. cap. commodius dicemus.

CAPVT II.

Vtrum corpus Eue ex costa Ade fuerit productum, & quomodo.

Prinquam de alijs circumstantijs huius creationis dicamus, de formatione corporis primae mulieris dicere oportet, quia cetera vtrique, viro, & feminae, communia sunt. Creationem igitur Eue in 2. cap. Genes. ita Moyses describit: *Immisit Dominus Deus soporem in Adam, cumq; obdormisset, tulit unam de costis eius, & repleuit carnem pro ea, & edificauit Dominus Deus costam, quam tulit de Adam in muliere, & cetera.* Per quae verba videtur prior pars quaestio- nis definita. Nihilominus tamen Caietan. super Gen. ausus est negare corpus Eue fuisse reuera formatum ex costa Ade, ideoque verba Scripturae metaphorice interpretatur. Aliosque in ea sententia fu- sse referre Molin. tractat. de opere sex dier. disp. 2. 4. neminem tamen in particulari nominat, neque ego

illum reperi, nec Castro, aut Prateolus illum refe- runt: imo Pereira lib. 4. in Gen. disp. de format. E- ue, vnum Caietan. (ait) hanc litteram mouisse. Motus est autem Caiet. ob difficultates, quae ex tali modo productionis oriuntur. Prima est, quia alias vel corpus Ade fuisset monstrosum ante formatio- nem Eue, vel post illam mancum permanisset. Consequens autem est absurdum: ergo nullatenus in prima rerum productione admittendum est. Se- quela patet, quia vel Adam creatus fuit cum ali- qua costa supra numerum corpori humano con- naturalem, & ita habuit corpus monstrosum, vel tantum habuit costas debitas corpori humano, & sic ablata vna, corpus mancum relictum est.

Secunda, quia in costa Ade non erat sufficiens materia ad integrum Eue corpus formandum: ergo si aliunde alia materia necessaria sumpta est, potius ex re alia formata fuit Eua, quam ex costa Ade, quia in maiori quantitate aliunde sumpta fuit. Et consequenter superfluum fuisset, costam ab Adam auferre solum ad illius materiae com- plementum, cum facilius multo potuerit tota ali- unde sumi. Tertia ratio fit, quae in superioribus saepe tacta est, quia in prima rerum productione non sunt multiplicanda miracula sine necessitate. Non potuit autem mulier illo modo formari, nisi valde miraculose: ergo credendum non est, ita fa- ctum esse, ut littera Gen. in cortice sonare videretur. Quarto supponit Caiet. Adamum, & Eua prius fuisse simul creatos, eque primo (ut sic dicam) pro- pter illa verba Gen. 1. *Masculum, & feminam creauit Deus.* Vnde infert narrationem de formatione E- ue ex costa non posse ad litteram intelligi, quia non potuit Eua bis produci: ergo solum fuit quaedam parabola per quam & defectus mulieris compara- tione viri, & diminutio roboris ex animo viri ob vxorem significata sunt, cum alijs, quae late profe- quitur. Quinto exemplis id confirmat, & in primis ait, etiam soporem Ade metaphoricè intelligen- dum esse, & per illum significari defectum virtutis in viro, quando femina generat. Deinde ponde- rat, quod ibi praemittitur de animalibus, quae Deus adduxit coram Adam, ad inquirendum, an in eis inueniret adiutorium simile sibi, quod planè ridi- culum esset, si ad litteram intelligeretur. Aliud est de verbis illis, & adduxit eam ad Adam. Nam si Eua fuisset ex costa Ade formata, creata esset illi coniunctissima: ergo non potuisset ad illum adduci: ergo non possunt verba illa ut sonant ad litteram intelligi. Addit etiam aliud, hoc nunc os ossibus meis, quod per metaphoram exponit de omni muliere, & quod dicatur os de ossibus viri, quia nimirum de robore viri in muliere saluatur, & caro de car- ne, quia in femina affectus carnis non minuitur. Denique inducit ex cap. 3. maledictionem serpentis, quam etiam figuratè intelligendum esse putat.

Nihilominus sententia catholica est, verba illa Scripturae esse ad litteram intelligenda. Ac proinde verè, ac realiter tulisse Deum vnam costam Ade, & ex illa corpus Eue formasse. Probatum primò ex ipsa narratione Genes. Tum ex illa ratione gene- rali, quod narratio illa est historica, & quod histo- ria non est ad metaphoras traducenda, nisi ubi fu- erit manifesta, vel in alijs locis Scripturae ita de- clarata, vel per Ecclesiam expofita: nihil autem horum in praesenti inuenitur. Tum etiam, quia ex ipso contextu sermonem esse proprium constare potest. Nam in fine capitis primi. Moyses breui compendio narrauit, Deum creasse hominem ma- sculum, & feminam. Statim verò cap. 2. vtriusque corporis productione distinctè, & singulatim de- clarare volens, prius de viro dicit, *Formauit Deus ho- minem de limo terre,* postea verò productionem Eue describit, dicens, *Edificauit Dominus Deus costam, quam tulit de Adam in muliere.* Ergo sicut, prius lo- quutus

113

1. Arg. Cai.

2. Secundum

3.

4.

5. ab exempli

1. Exempli

2.

3.

4.

5.

3. Catholica est

sermo contra

Caiet.

Probatum 1.

ex script.